

Castell de Sant Martí de Sarroca. Foto de Jordi Gironès

Geografia i medi natural

El castell de Sant Martí Sarroca s'alça a una altitud de 341 metres, arran d'una cinglera situada damunt la riera de Pontons i, per tant, en una privilegiada situació per controlar el camí que va des de la plana del Penedès vers la Llacuna i Santa Coloma de Queralt.

Aquest indret tenia, doncs, gran importància com a frontera de marca a finals del segle X i servia tant per assegurar el camí esmentat vers Santa Coloma com per anar avançant cap al sud i ponent en terrenys planers ocupats pels sarraïns. Aquest castell tenia una fàcil connexió amb el proper de Font-rubí, situat ja en una zona més muntanyenca.

La història

Les primeres notícies sobre el castell de Sant Martí, aleshores «Sancti Martini», daten de finals del segle X quan el magnat anomenat Galí o Galind, governador o veguer de les fronteres del Penedès, emprengué des d'aquest castell la colonització dels erms i estanys de Calders (actual Baix Penedès).

Guillem, fill de Galí, morí, segons sembla, en una expedició a Còrdova i el succeí la seva muller Adalaidis la qual mantingué a principis del segle XI, en ple procés de Reconquesta, un plet amb el monestir de Sant Cugat per la propietat dels estanys i terres ermes del Penedès. La sentència tingué lloc al palau comtal de Barcelona i amb ella es repartiren les terres entre Sant Cugat i Adalaidis.

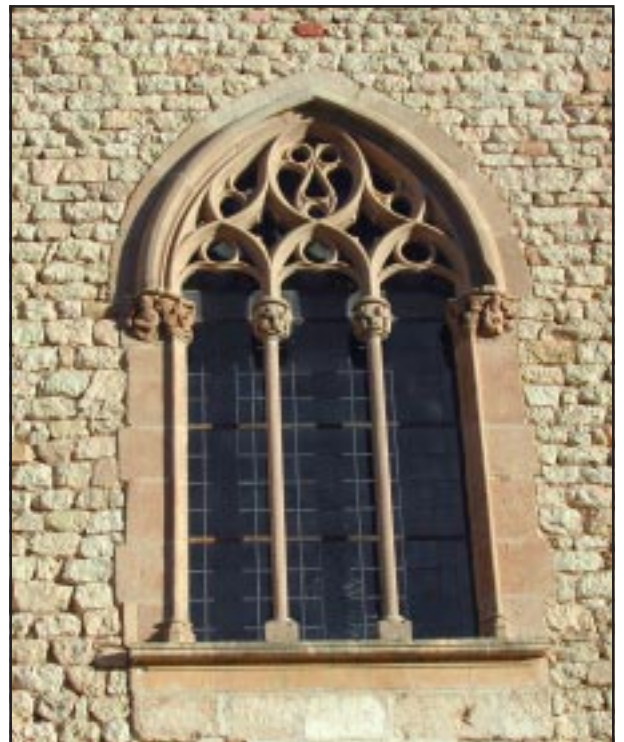

Estat en què es trobava el castell l'any 1960

Enfrontats de nou, el 9 de març de 1016 els jutges atorgaren les propietats al comte Ramon Borrell que tot seguit les donà finalment a Sant Cugat. Aquest xoc d'interessos sobre les possessions territorials va tenir lloc pel fet que les donacions territorials carolíngies va fer fetes a Sant Cugat mentre que les terres obtingudes per apriació van ser posseïdes pels nobles i senyors dels castells, cas d'Adalaidis. Aquesta situació es donà en més d'un cas en el nostre país ocasionant la intervenció de l'autoritat comtal qui finalment disposava dels territoris en litigi. Aleshores cal tenir present que aquest castell, situat a prop de la plana, estava molt exposat a ràtzies musulmanes.

Havent mort sense descendència Adalaidis i el seu fill Bernat, el patrimoni de Guillem passà a mans de la seva filla Dispòsia, muller de Mir Geribert, nebot del comte Ramon Borrell. El noble Mir fou conegut com a «príncep d'Olèrdola» esdevenint un dels magnats més importants del país i autèntic senyor del Penedès, posseint: Olèrdola, Ribes, Subirats, Lavit, Sant Martí, etc. El 1023 el «castri Sancti Martini» limitava amb el terme de Castellví de la Marca.

En morir Mir Geribert (1060) deixava com a usufructuària la seva muller Guilla de Besora i llegava els castells de Sant Martí i d'Olèrdola al seu fill Gombau, i en aquest testament apareix per primera vegada la constatació de l'existència de l'església de Santa Maria del castell de Sant Martí Sarroca.

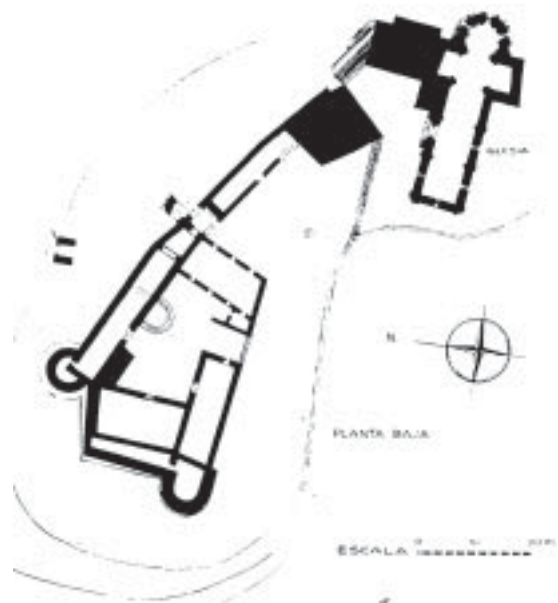
Finestral gòtic. Foto de Jordi Gironès

Absis de l'església romànica de Sant Martí del Castell. Foto de Jordi Gironès.

Entre els anys 1076 i 1082, Arnau Mir (amb el sobrenom «de Sant Martí») jurà fidelitat al comte Ramon Berenguer II pels castells d'Olèrdola i Eramprunyà, havent heretat també el castell de Sant Martí de la seva mare Guilla. A principis del segle XII el succeí el seu fill Jordà de Sant Martí.

El 1189 Guillem de Sant Martí, fill de Jordà, constata les dificultats econòmiques del llinatge que poc a poc s'anà desprenent dels seus dominis fins passar a mans de la Seu de Barcelona a principis del XIII quan n'era senyor del castell Ferrer de Sant Martí. Segueixen uns anys en què l'església barcelonina té potestat sobre el castell, si bé els senyors de Sant Martí segueixen governant-lo com és el cas de Berenguer de Vilaragut (1339), anomenat senyor dels castells de Sant Martí Sarroca i Subirats. En aquests anys, el castell ja és conegut com a «Sancti Martini ça Rocha» en al·lusió al rocam que l'acull.

Croquis del castell

L'any 1343 apareix Bernat Guillem d'Entença com a senyor del castell, si bé el 1376 consta com a senyor l'infant Martí d'Aragó (el futur rei Martí l'Humà). Martí, però, el vengué el 1381 a Bernat de Fortià (cunyat del rei Pere el Cerimoniós per casament en quartes núpcies amb Sibil·la de Fortià). En aquestes dates el castell també era conegut com a Sant Martí de Foix en alguns documents.

La rebel·lió de Bernat de Fortià contra la corona (1387) ocasionà que el rei Joan I cedís a la seva muller Violant el castell i terme. En temps de Joan II (1472), aquest monarca feu senyor del castell a Arnau Guillem de Cervelló, i uns anys després el castell passà a ser domini del capítol catedralici de Barcelona (1484). Al respecte, cal recordar que en el testament de la reina Elionor, l'esmentat infant Martí estava obligat a destinar certes rendes del castell a la Pia Almoina de la Seu de Barcelona.

L'any 1568 consta de nou documentalment l'esmentat domini eclesiàstic del «castell de Sant Martí çà Rocha» junt amb els d'Olivella, Sitges i Vilobí.

Madoz, l'any 1849, indica que el castell estava en runes «després de la darrera guerra civil».

Durant la restauració feta per Josep Puig i Cadafalch, l'any 1906 fou descoberta la imatge romànica de la Mare de Déu de Sarroca

(o Verge del Castell) del segle XII, la qual es trobava tapiada en un finestral cec d'enfront la porta principal. Trenta anys després, però, fou destruïda en la revolució del 1936.

El 1934 el castell era de la jurisdicció del marquès de Dues Aigües. El 23 d'agost de 1963 començaren les obres de reparació i neteja del castell que aleshores ja era propietat de l'Ajuntament. Posteriorment ha seguit una completa restauració que fa que actualment puguem gaudir d'un dels castells més vistosos de Catalunya, bo i acceptant que força diferent d'aquell primitiu castell. Actualment és utilitzat per diverses cerimònies i fins culturals de la contrada.

L'edifici

El castell és poligonal, de planta irregular concentrada i de disposició arbitrària a causa de les successives reformes fetes. Hom assegura que les dues torres rodones del costat nord-oest daten del segle XII.

Nota: per fer aquest escrit he recollit la major part de la informació històrica del Volum III de l'obra sobre els *Castells Catalans* publicada per l'editor Rafael Dalmau en la seva segona edició de l'any 1992.

Jordi Gironès i Vilardebò
novembre de 2006

Interior del castell l'any 2002. Foto de Jordi Gironès